

Dorin Grecu

Degradări speciale picturii pe suport de lemn

Presa Universitară Clujeană

DORIN GRECU

DEGRADĂRI SPECIFICE PICTURII PE SUPORT DE LEMN

ÎNDRUMAR DE LABORATOR

Referenţi ştiinţifici:

Conf. univ. dr. Constantin Apostol

Conf. univ. dr. Ion Isăroiu

ISBN 978-606-37-0002-6

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

DORIN GRECU

DEGRADĂRI SPECIFICE PICTURII PE SUPORT DE LEMN

ÎNDRUMAR DE LABORATOR

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2016

Cuprins

6. Studiu de caz: „Icoana Sf. Haralambie”

6.1. Descrierea tehnică a icoanei

Suportul propriu-zis este din lemn de brad si lemn de (tei) iar treversele din lemn de stejar.

Panoul cuprinde două planşe debitate manual şi finisate cu cuţitoaia, având o suprafaţă relativ netedă. Ca dimensiuni are lumgime= 68,5cm; lăţime partea superioară =36,9cm; lăţime inferioară=37,5cm; grosime= 2,8cm.

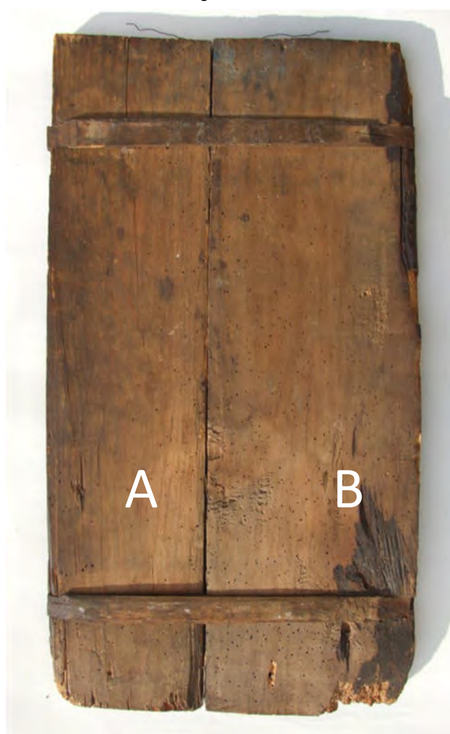

Fig. 27. *Ansamblu verso*

În ceea ce priveşte elementele de asamblare, panoul prezintă două traverse din lemn de stejar. Cea superioară se află la o distanţă de 8,5 cm faţă de margine iar cea inferioară la o distanţă de 10-10,5 cm faţă de margine. Traversele pornesc de la stânga spre dreapta şi traversează întreaga lăţime a suportului în care de altfel sunt inserate. Cele două planşete care formează suportul nu sunt egale ca lăţime. Se va nota planşeta din stânga (mai îngust) ca fiind blatul „A" si pe cel din dreapta (mai lat) ca fiind planşeta „B". Dimensiuni planşeta A- 15,8 cm în partea superioară şi 16 cm în partea inferioară.

Dimensiuni planseta B – 20,9 cm în partea superioara; 21,4 cm în partea inferioară. Se observă o contractare a acestei planşete în partea superioară de 5 mm.

Cele două planşete s-au distantat, datorită contractării, lăsând între ele o distanţă maximă de 4 mm în zona inferioară.

Planşeta din patea stângă (A) este confecţionată din lemn de brad, iar cea din partea dreapta (B) din lemn de tei. Ambele prezintă unele imperfecţiuni. Lemnul din care a fost realizat suportul prezintă vicii de creştere indeosebi pe planseta din dreapta. Aceasta prezintă două noduri pe suprafaţă în partea inferioară. Un nod (1) se afla la jumatatea inferioară în marginea stângă a planşetei (B) şi are diametrul de cca 2 cm. Al doilea (2) se află în partea inferioară desfăşurându-se de o parte şi de alta a traversei.

De asemenea, pe versou se mai pot observa şi unele mici imperfecţiuni din debitare. În partea dreaptă superioară, pe cantul panoului, este o reminiscenţă a scoarţei copacului, datorită unei debitări incorecte a lemnului.

Fig. 28. ***Verso, detaliu***

Fig. 29. ***Detalii zonă***

Tot pe verso sunt două intervenții cu materie neagră aplicate cu exactitate pe fibra lemnului. Ele sunt localizate în extremitatea dreapta a versoului, una în partea superioară iar alta în cea inferioara. Depuneri sunt prezente pe întreaga suprafață a versoului dar sunt predominante pe partea stângă a versoului.

Pe fața icoanei există o deformare cauzată de un viciu de creştere a lemnului în colțul din stânga jos, fiind pictat peste deformarea creată de un nod care a fost indepartat din panou odata cu debitarea. În rest lemnul a fost finisat relativ bine.

În partea dreaptă inferioară se observă prin lacunele existente o rețea de fibre vegetale (fire de cânepă) ataşate de la încleierea blatului pentru a acoperi fisurile din această zonă.

Fig. 30. ***Detalii icoană***

6.2. Starea de conservare. Factorii de degradare şi efectele acţiunii lor asupra operei

6.2.1. Suportul de lemn

6.2.1.1. Atac xilofag

Suportul prezintă unele degradări cauzate în special de procesul de îmbătrânire dar şi diverse degradări cum sunt atacuri xilofage fisuri şi lacune cu pierdere de material. Panoul din partea dreaptă fiind din lemn de brad, nu a fost afectat de un atac xilofag intens, prezentand foarte puţine orificii de zbor în partea superioară. Panoul din stanga prezintă un atac xilofag intens, răspândit pe întreaga suprafaţa, uşor detectabil după orificiile de zbor prezente inegal dar pe întreaga suprafaţă a panoului.

Fig. 31. O*rificii de zbor*

Galeriile au în ele rumeguş fin şi excremente cilindrice. Orificiile de zbor au diametrul de 1-2mm şi, când praful are culoare brună, cel mai adesea atacul este inactiv, ca şi în cazul icoanei „Sf. Haralambie", culoarea pereţilor interiori ai galeriilor este ocru-brun. Caracteristicile externe şi interne ale unui atac xilofag sunt:

- situaţia degenerată, traseele galeriilor în lemn,
- forma secţiunii galeriei,

- culoarea pereţilor galeriei, in relaţie cu forma ei,
- dimensiunea şi structura laterala a orificiului de zbor,
- forma, culoarea şi dimensiunea excrementelor cât şi a „făinei de lemn",
- traseul lăsat de mandibulă (forma urmei).

Fig. 32. *Atac xilofag*

Pe panoul din stânga se pot observa atacuri xilofage grave materializate prin **pierderea materialului lemnos** datorita fragilizarii excesive prin multitudinea canalelor produse de insecte. Această formă de degradare este localizată în extremitatea stângă superioară a icoanei.

Fig. 33. *Lemnul fragilizat de un puternic atac xilofag*

6.2.1.2. Fisuri

Pe versoul icoanei este evidentă distanțarea dintre cele două planșete. Aceasta s-a produs datorită modificării dimensionale a lemnului, mai exact scăderea dimensiunii pe lățime a fiecărei planșete odată cu uscarea lemnului. La această distanțare a planșetelor au contribuit și traversele care au produs tensiuni către extremitățile panoului. Traversele nu şi-au modificat dimensiunea odată cu panourile datorită sensului fibrei pe orizontală.
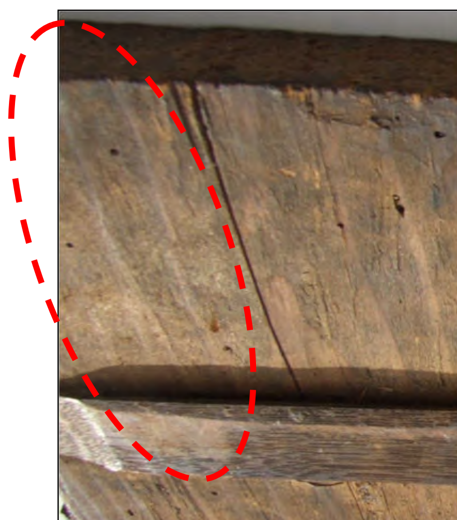

Fig. 34. *Detaliu. Se observă sensul fibrei traversei și a panoului*

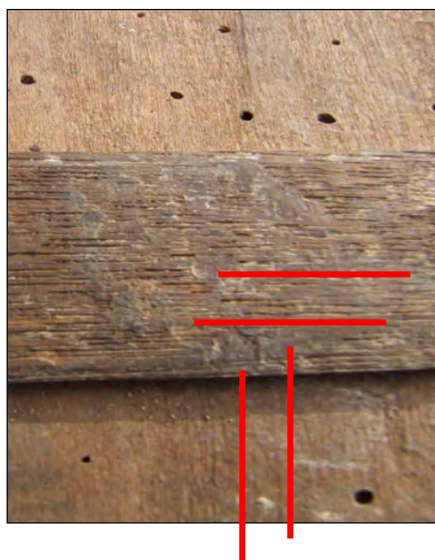

Fig. 35. *Detaliu traversă*

Fig. 36. *Fisură între cele două planşete*

Icoana prezintă pe verso o fisură în partea stângă superioară care nu traversează panoul până pe faţă, ea este mai evidentă până la intersecţia cu traversa superioară.

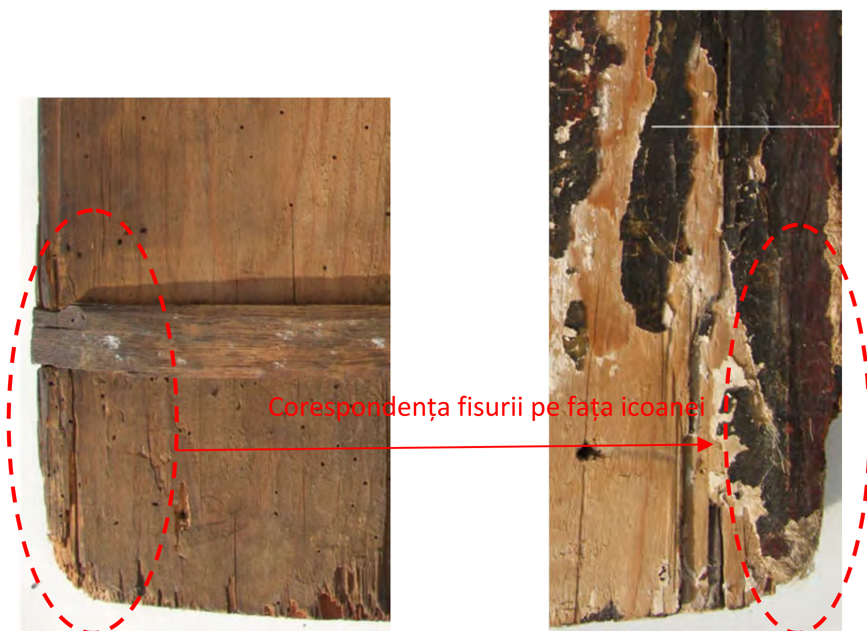

Fig. 37. ***Detaliu versou – Fisura din partea stângă superioară a suportului***

O altă fisură gravă se află în partea stângă inferioară a versoului şi traversează suportul în grosime până pe faţa icoanei. Ea se desfăşoară până deasupra traversei inferioare şi se află la aproximativ 2 cm de margine.

Pe faţa icoanei sunt două fisuri aprofiate în partea din dreapta inferioară ce traversează suportul şi aceea care nu are corespondenţa pe verso. O altă fisură este creată de un nod ce traversează grosimea suportului, aceasta se afla în partea stângă inferioară a icoanei şi măsoară 3 cm în lungime.

Fig. 38. *Fisuri în fibra lemnoasă*

6.2.1.3. Lacune

Sunt detectabile lacune ce au cauze diverse ca slabirea suportului datorate atacului xilofag, a neglijenţei factorului uman, a unei debitări deficitare a panourilor ce formează suportul icoanei.

Astfel, pe versoul suportului există o lacună destul de extinsă în extremitatea dreaptă- inferioară micşorâdu-şi dimensiunea către faţa icoanei dar afectând- o destul de tare. Aceasta işi are cauza în atacul xilofag intens din această zonă.

Analizând versoul sunt dispuse cinci lacune pe cântul din dreapta. Acestea au dimensiuni variate fiind mai mari în partea superioară.

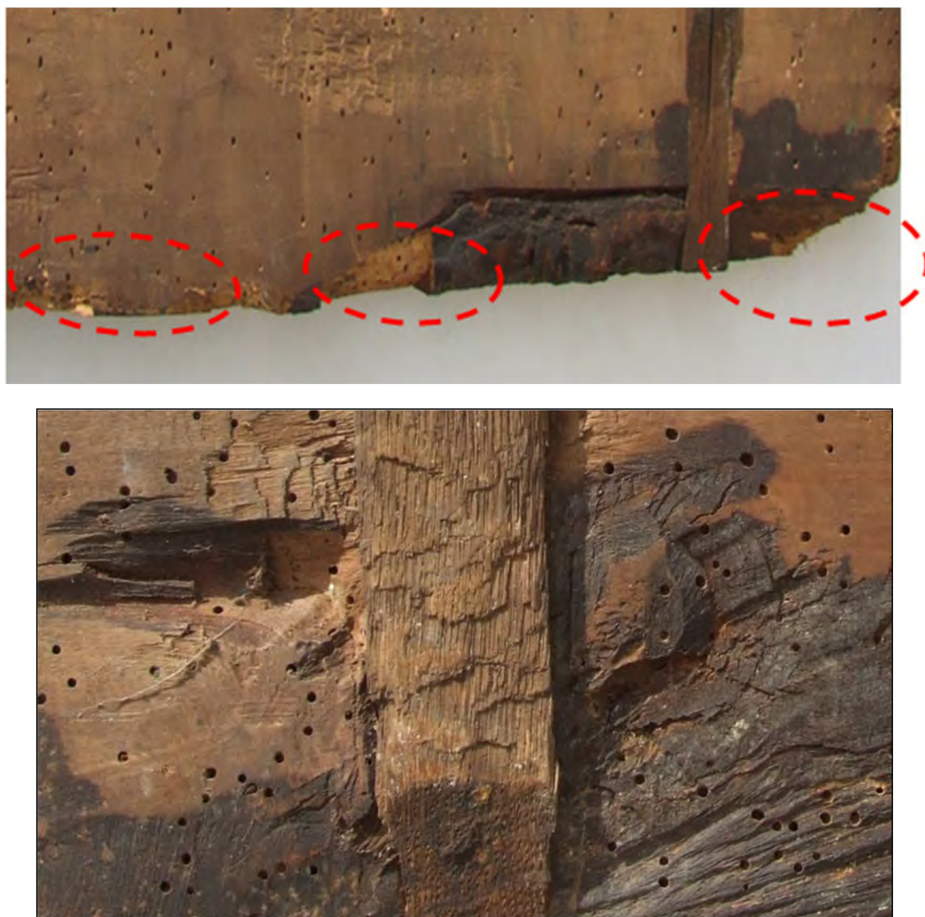

Fig. 39. ***Lacune în suport***

Pe versoul icoanei se poate observa că nodul din partea inferioară are şi pierderi de material lemnos. Alte forme de degradare au fost cauzate de neglijenţa omului, prin perforarea cu două cuie metalice pentru a fixa icoana probabil în catapeteasmă. Acestea au lăsat două orificii ce traversează grosimea suportului și sunt localizate în partea inferioară a suportului.

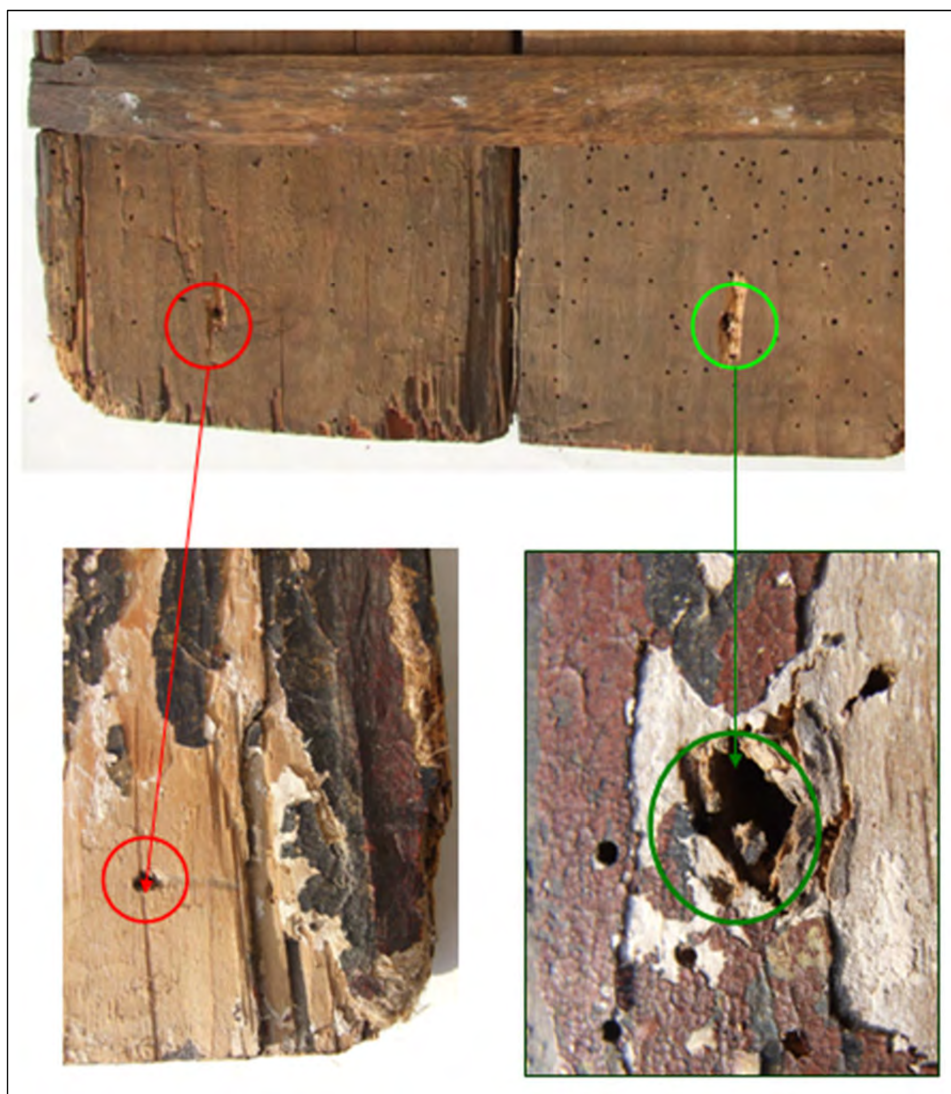

Fig. 40. *Orificii create în urma unor inserţii metalice*

Pe faţa icoanei se află o scufundare până sub nivelul suportului datorată manipulării greşite a icoanei, după ce panoul de lemn fusese fragilizat de atacul xilofag.

Fig. 41. ***Scufundarea stratului pictural***

6.2.1.4. Depuneri adernte şi neaderente

Pe suprafaţa versoului, canturilor şi traverselor icoanei sunt prezente *depuneri neaderente* (praf, fum, pânză de păianjen). De asemenea există şi depuneri aderente pe anumite zone şi anume: ulei de candelă, urme de vopsea, ceară de la lumânări (Zone marcate în dreptunghiuri mai jos).
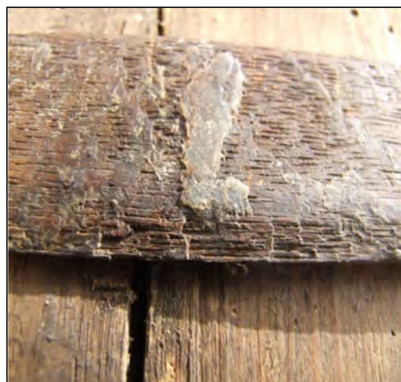

Fig. 42. *Depuneri adernte*

ISBN: 978-606-37-0002-6